

FN:s internationella brottmålsribunaler – avveckling och restfunktioner

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2012/13:126 FN:s internationella brottmålsribunaler – avveckling och restfunktioner.

I propositionen föreslås att de särskilda regler som gäller för Sveriges rättsliga samarbete med brottmålsribunalerna för f.d. Jugoslavien och för Rwanda, som är inrättade av FN:s säkerhetsråd, också ska gälla i förhållande till en gemensam internationell avvecklingsmekanism som ersätter tribunalerna.

I lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål föreslås vidare en bestämmelse om att svenska domstolar och åklagare får söka rättslig hjälp i brottmål från tribunalerna, inklusive avvecklingsmekanismen, och från Internationella brottmålsdomstolen.

Regeringen föreslår också att lagen om immunitet och privilegier i vissa fall kompletteras så att den även omfattar den internationella avvecklingsmekanismen och personer som är anknutna till mekanismen.

I propositionen föreslås även att en författning som rör en numera obsolet konvention från 1870 mellan Sverige och Belgien om utlämning av förbrytare ska upphävas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen, och utskottet föreslår att riksdagen, med en redaktionell ändring, antar regeringens lagförslag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
FN:s internationella brottmålstribunaler — avveckling och restfunktioner	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

FN:s internationella brottmålstribunaler — avveckling och restfunktioner

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall,
2. lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
3. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, med den ändringen att ordet ”internationell” läggs till mellan orden ”mot” och ”humanitär”,
4. lag om upphävande av konvention (1870:37 s. 1) angående ömsesidigt utlämnande av förbrytare emellan Hans Maj:t Konungen av Sverige (och Norge) och Hans Maj:t Belgiernas Konung. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:126 punkterna 1–4.

Stockholm den 14 maj 2013

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Kerstin Haglö (S), Anti Avsan (M), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Johan Pehrson (FP), Arhe Hamednaca (S), Caroline Szyber (KD), Richard Jomshof (SD), Lena Olsson (V), Carl-Oskar Bohlin (M), Mattias Jonsson (S), Pia Hallström (M), Agneta Börjesson (MP) och Anton Abele (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Sverige samarbetar med brottmålstribunalerna för f.d. Jugoslavien och för Rwanda som har inrättats av FN:s säkerhetsråd. Dessa tribunaler ska nu stegvis avvecklas och ersättas av en gemensam internationell avvecklingsmekanism.

Inom Justitiedepartementet har departementspromemorian Internationella avvecklingsmekanismen för FN:s brottmålstribunaler (Ds 2012:32) utarbetats. Promemorian har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga på Justitiedepartementet (Ju2012/5813/BIRS).

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Utskottets överväganden

FN:s internationella brottmålstribunaler — avveckling och restfunktioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag med en redaktionell ändring.

Propositionen

Bakgrund

FN:s säkerhetsråd antog den 25 maj 1993 resolution 827 (1993) om att inrätta en internationell tribunal för att beivra brott mot internationell humanitär rätt och krigets lagar som begåtts i f.d. Jugoslavien (Jugoslavientribunalen). Samtidigt fastställdes en stadga för tribunalen.

Den 8 november 1994 antog säkerhetsrådet resolution 955 (1994) om inrättandet av en motsvarande tribunal för internationella brott begångna i anslutning till folkmordet i Rwanda under 1994 (Rwandatribunalen).

Tribunalerna är inrättade av säkerhetsrådet med stöd av kapitel VII i FN-stadgan. Detta för bl.a. med sig att alla FN:s medlemsstater, däribland Sverige, är bundna av de bestämmelser i stadgorna som innebär en samarbetskyldighet gentemot respektive tribunal. Föreskrifter för att uppfylla de förpliktelser som följer av resolutionerna finns i en särskild lag, lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt.

Den 1 juli 2002 inrättades en permanent, internationell brottmålsdomstol – Internationella brottmålsdomstolen – med uppgift att utreda och lagföra folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och, i framtiden, aggressionsbrott. En av avsikterna med domstolen är att den ska kunna ersätta framtida ad hoc-tribunaler genom att finnas på plats och bl.a. kunna inleda brottsutredningar på begäran av FN:s säkerhetsråd. Till skillnad från tribunalerna är den inte ett FN-organ utan i stället inrättad genom en separat internationell överenskommelse. Sverige har tillträtt Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, och för att möjliggöra samarbete med domstolen finns särskilda regler i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

Eftersom tribunalerna har inrättats som en verkställighetsåtgärd under kapitel VII i FN-stadgan, är det säkerhetsrådet som avgör hur länge de ska fortsätta att fungera. Frågan om en avveckling av tribunalerna har diskuterats under en längre tid och den har visat sig vara svår och komplex. När målet att bevara fred och säkerhet i f.d. Jugoslavien och i Rwanda har

uppnått finns det egentligen inte längre skäl att bibehålla dem. Å andra sidan handlar det om en avveckling av två särskilt inrättade och självständiga rättssystem. Detta ger upphov till frågor om fortsatt ansvar för personer som verkställer straff som en tribunal har dömt ut och hur man bör förfara med utestående efterlysningar och åtal. En annan viktig fråga är arvet efter tribunalerna och då inte minst vad som ska ske med det omfattande material som de samlat in och arkiverat.

Stegvis har en avvecklingsstrategi (completion strategy) för varje tribunal tagits fram. Säkerhetsrådet har genom resolutionerna 1503 (2003) och 1534 (2004) godtagit planerna för slutförandet av tribunalernas verksamhet. I ett första steg skulle alla brottsutredningar slutföras senast den 31 december 2004 och inga nya utredningar inledas eller nya åtal väckas efter detta datum. Svårare att uppnå var de slutdatum som bestämdes för avslutande av alla rättegångar i första instans och alla överprövningar i överklagandekammaren. Dessa datum har successivt fått flyttas fram, inte minst på grund av att eftersökta personer har gripits och förts över till tribunalerna. Det har också vuxit fram en insikt om att det behövs en mekanism som kan ta över vissa uppgifter när tribunalerna avvecklas, vilket bl.a. kommit till uttryck i ett uttalande av säkerhetsrådets ordförande den 19 december 2008 (dokument S/PRST/2008/47).

Genom resolution 1966 (2010), antagen den 22 december 2010, har säkerhetsrådet i enlighet med kapitel VII i FN-stadgan beslutat att tribunalerna ska avsluta sin verksamhet senast den 31 december 2014 och att en särskild mekanism för att hantera återstående frågor – den internationella avvecklingsmekanismen för brottmålstribunaler (the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals) – ska inrättas. Avvecklingsmekanismen ska vara gemensam för tribunalerna, men ha två avdelningar som ska inleda sin verksamhet den 1 juli 2012 (för Rwandatribunalen) respektive den 1 juli 2013 (för Jugoslavientribunalen). Mekanismen är tänkt att vara liten, tillfällig, effektiv och resurssnål samt avsedd att krympa i och med att uppgifterna minskar.

Regeringens förslag

I propositionen föreslås att de särskilda regler som gäller för Sveriges rättsliga samarbete med brottmålstribunalerna för f.d. Jugoslavien och för Rwanda, som är inrättade av FN:s säkerhetsråd, också ska gälla i förhållande till den gemensamma internationella avvecklingsmekanism som ersätter tribunalerna.

I lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål föreslås vidare en bestämmelse om att svenska domstolar och åklagare får söka rättslig hjälp i brottmål från tribunalerna, inklusive avvecklingsmekanismen, och från Internationella brottmålsdomstolen.

Regeringen föreslår att lagen om immunitet och privilegier i vissa fall kompletteras så att den även omfattar den internationella avvecklingsmekanismen och personer som är anknutna till mekanismen.

I propositionen föreslås även att en författning som rör en numera obsolet konvention från 1870 mellan Sverige och Belgien om utlämning av förbrytare ska upphävas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har FN:s säkerhetsråd beslutat att införa en internationell avvecklingsmekanism för brottmålstribunaler. Utskottet delar regeringens bedömning att tillämpningsområdet för lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt bör förtydligas så att det uttryckligen omfattar samarbete med avvecklingsmekanismen. Utskottet instämmer också i regeringens bedömning att det i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål bör införas en bestämmelse om att svenska domstolar och åklagare får söka rättslig hjälp från tribunalerna, inklusive den internationella avvecklingsmekanismen för brottmålstribunaler, och från Internationella brottmålsdomstolen. Likaså bör lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall i enlighet med regeringens förslag kompletteras så att lagen också omfattar den internationella avvecklingsmekanismen och personer som är anknutna till mekanismen.

Slutligen ställer sig utskottet bakom regeringens bedömning att den numera obsoleta konventionen från 1870 mellan Sverige och Belgien om utlämning av förbrytare bör upphävas.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet således propositionen. I regeringens förslag till 1 kap. 7 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål görs en hänvisning till lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt. Emellertid saknas ordet "internationell" i förslaget. Utskottet föreslår därför att ordet "internationell" läggs till i den föreslagna lagtexten. Riksdagen bör anta lagförslagen med den redaktionella ändring som nu nämnts.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

*Proposition 2012/13:126 FN:s internationella brottmålsribunaler –
avveckling och restfunktioner:*

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om upphävande av konvention (1870:37 s. 1) angående ömsesidigt utlämnande av förbrytare emellan Hans Maj:t Konungen av Sverige (och Norge) och Hans Maj:t Belgiernas Konung.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661)
om immunitet och privilegier i vissa fall

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ ska ha följande lydelse.

Bilaga²

Immunitet och/eller privilegier gäller för följande		Tillämplig internationell överenskommelse
Internationella organ	Fysiska personer	
74. Internationella avvecklingsmekanismen för brottmålstribunaler	Avvecklingsmekanismens ledamöter, åklagaren och dennes personal, registratör och dennes personal, försvarare och andra personer som på annat sätt medverkar i avvecklingsmekanismen	Stadga för Internationella avvecklingsmekanismen för brottmålstribunaler fastställd genom FN:s säkerhetsråds resolution 1966 den 22 december 2010

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Lagen omtryckt 1994:717.

² Senaste lydelse 2012:406 (jfr 2012:407).

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller i förhållande till

- den av Förenta nationernas säkerhetsråd den 25 maj 1993 inrättade internationella tribunalen för f.d. Jugoslavien *och*
- den av Förenta nationernas säkerhetsråd den 8 november 1994 inrättade internationella tribunalen för Rwanda.

Om någon av tribunalerna begär rättsligt biträde av Sverige, *skall* den begärda åtgärden vidtas enligt vad som sägs i denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller i förhållande till *följande tribunaler*:

1. den av Förenta nationernas säkerhetsråd den 25 maj 1993 inrättade internationella tribunalen för f.d. Jugoslavien,
2. den av Förenta nationernas säkerhetsråd den 8 november 1994 inrättade internationella tribunalen för Rwanda, *och*
3. *den av Förenta nationernas säkerhetsråd den 22 december 2010 inrättade internationella avvecklingsmekanismen för brottmålstribunaler.*

Om någon av tribunalerna begär rättsligt biträde av Sverige, *ska* den begärda åtgärden vidtas enligt vad som sägs i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 1995:1306.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 7 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §

I denna lag finns vissa bestämmelser om att en svensk åklagare får ansöka om rättslig hjälp utomlands. Lagen hindrar inte att en svensk åklagare även annars ansöker om rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter det.

En svensk domstol får endast ansöka om rättslig hjälp utomlands enligt bestämmelserna i denna lag.

Vad som sägs i denna lag om rättslig hjälp utomlands ska i tillämpliga delar också gälla i förhållande till de tribunaler som anges i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot humanitär rätt och den domstol som anges i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

4 Förslag till lag om upphävande av konvention (1870:37 s. 1) angående ömsesidigt utlämnande av förbrytare emellan Hans Maj:t Konungen av Sverige (och Norge) och Hans Maj:t Belgiernas Konung

Härigenom föreskrivs att konventionen (1870:37 s. 1) angående ömsesidigt utlämnande av förbrytare emellan Hans Maj:t Konungen av Sverige (och Norge) och Hans Maj:t Belgiernas Konung ska upphöra att gälla den 1 juli 2013.